

Usos lingüístics dels gallecs a Catalunya

SABELA LABRAÑA

Introducció

Podríem dir que la comunitat gallega a Catalunya és un dels col·lectius més distintius dins la societat catalana —en relació amb d'altres de l'Estat espanyol— en el sentit que té una llengua primera diferent del castellà. L'estudi d'aquesta comunitat des d'un punt de vista antropològic i etnològic s'ha donat des de començaments del segle xx, en bona part relacionat amb l'aparició dels primers centres gallecs legalment constituïts. Els diferents estudis han posat de manifest la manera particular que tenen els gallecs arribats a Catalunya, com també els que en descendeixen, d'expressar-se en el pla cultural. Mancava, però, recerca aplicada en els usos lingüístics d'aquesta col·lectivitat.

La qüestió de la llengua dels gallecs a Catalunya és interessant en diversos sentits. Per una banda, perquè els gallecs arribats a aquest país es troben dins d'una comunitat lingüística, la catalana, sotmesa a tensions i problemes de tipus sociolingüístic, cas que també es dona en la comunitat lingüística d'origen. Per una altra banda, perquè el castellà, present a Galícia des de fa segles, té a Catalunya un rol important, amb connotacions sociolingüístiques evidents, tal com analitza Boix (1993) en determinar que la llengua emprada a Catalunya actua com a factor de classificació dels individus en *castellans* o *catalans*. Hem de dir, no obstant això, que el paper del castellà a Catalunya és prou diferent del d'aquesta llengua a Galícia. A Galícia hi ha prejudicis històrics vers el gallec¹ que afavoreixen encara avui una clara situació de prestigi del castellà, cosa que no es correspon directament a Catalunya amb prejudicis vers el

català ni amb una situació de clar domini del castellà sobre el català. Per tot plegat, la persona procedent de Galícia que ha arribat a Catalunya ha de triar entre tres llengües —català, castellà i gallec—, totes elles enormement connotades, tria que no és pas neutra.

En aquest escenari cal observar el marc cultural i els condicionaments als quals s'enfronten les diferents generacions d'immigrants. És evident que la tria d'usos lingüístics va tenir unes connotacions i uns significats en la primera generació de gallecs a Catalunya,² que no s'haurien de donar en la segona ni en la tercera —que de fet ja és en marxa— a causa dels canvis operats en la societat catalana, que evidencien contextos culturals i socials diferents. La societat catalana és a hores d'ara una societat multilingüe (Payrató i Vila 2004 i Junyent 2005), on el debat tradicional entre català i castellà ha estat desbordat en direccions múltiples i, per tant, la situació lingüística d'una comunitat com la gallega a Catalunya ja no s'ha d'entendre només en relació amb el català i el castellà sinó amb moltes altres llengües.

Tot plegat ens va dur fa uns anys a endinsar-nos en l'estudi de la comunitat gallega a Catalunya des d'un punt de vista sociolingüístic. Per qüestions operatives, l'estudi s'ha

1 Per a una visió general dels prejudicis vers la llengua gallega, vegeu Labraña (1999a).

2 Ens referim a l'onada d'emigració que es va produir pels volts de les dècades de 1950 i 1960. Cal no oblidar que a Catalunya segueixen arribant immigrants procedents de Galícia. Aquesta sortida d'efectius demogràfics de Galícia és enormement polèmica, com va posar de manifest el debat electoral a la campanya per les eleccions autonòmiques de 2005, en què el partit fins al moment al govern de la Xunta va intentar justificar que no hi havia emigració des de Galícia. Tanmateix, el cens no ofereix cap dubte: més de 10.000 catalans l'any 2001 eren nascuts a Galícia i tenien menys de 35 anys, xifres que impliquen, sense gaire marge d'error, el trasllat d'un contingent demogràfic força important produït des de Galícia.

hagut de conduir fins ara en dues fases de recerca qualitativa independents temporalment. Per primera vegada, presentem totes dues fases juntes en aquest article. La primera fase de la recerca la vam dedicar a la primera generació d'immigrants gallecs a Catalunya i vam publicar-ne part dels resultats a Labraña (1999b). La segona fase va ser pensada amb l'objectiu d'aprofundir en la comprensió dels usos lingüístics de la segona generació i es va exposar parcialment a Labraña (2000).

El procés més habitual en els contactes lingüístics motivats per migració quan parlants d'una determinada comunitat lingüística es desplacen al territori propi d'una altra comunitat lingüística, és l'adaptació de la comunitat immigrada —principalment dels descendents— a la llengua de la comunitat receptora, fet que pot suposar l'abandó del sistema lingüístic d'origen (Bastardas 1996). Autors diversos han descrit que això s'hauria de produir en tres fases: la primera suposaria una aculturació progressiva marcada pel trencament de la transmissió intergeneracional de la llengua dels progenitors; la segona, una mena de biculturalisme; i, en un darrer estadi, s'assoliria el monoculturalisme en la llengua vernacla (Turell 1984), en aquest cas, el català. Fases semblants són assajades des d'un punt de vista empíric a l'estudi de Bastardas (1985) sobre l'absorció en la comunitat lingüística catalana dels fills dels novinguts arribats a la capital del Penedès.

Estudis posteriors han posat de manifest que les situacions de contacte lingüístic dels grups immigrants poden dependre de conjuntures diverses. És el cas de Boix i Vila (1998), que assagen una classificació de resultats sociolingüístics segons el tipus de migració. En el nostre cas, a grans trets es tractaria de «migració laboral interna en estats nació industrials o postindustrials amb llengües minoritzades» (p. 195).

Ara bé, una observació ràpida de la comunitat gallega a Catalunya permet veure a l'instant que el procés descrit pels autors de referència requereix algunes matisacions. El gallec es manté, en certa manera, i es transmet en les generacions següents de l'emigrada, fet que caldria relacionar amb la transmissió del potencial cultural feta per la generació dels progenitors, en especial d'una sèrie d'elements més o menys idealitzats provinents de la cultura pròpia de la comunitat originària (Esteve 1984). D'altra banda, és evident que les llengües catalana i castellana no són emprades per la comunitat gallega a Catalunya de la manera que Bastardas (1996) o Turell (1984) exposen.

Per conèixer els usos lingüístics de la comunitat gallega a Catalunya, cal tenir en compte que les representacions sobre els fets lingüístics són el resultat d'una xarxa vasta d'interconnexions socials i personals, culturals i funcionals, que es manifesten com en qualsevol fenomen sociocultural.

La constatació de l'existència d'aquestes xarxes complexes es recull al voltant del concepte d'*ecolingüística*, prolíficament definit i desenvolupat per Junyent (1989) o Bastardas (1996). Gràcies a l'aproximació ecolingüística s'està començant a entendre que els fenòmens lingüístics no responen a causalitats lineals, sinó a entramats d'influències i relacions i, fins i tot, a circularitats.

En el nostre cas, l'observació de les representacions que les persones tenen de la realitat ens permetrà veure l'existència dels prejudicis lingüístics, fonamentals en l'anàlisi de les actituds lingüístiques de la comunitat gallega (Freixero 1997). No hem d'oblidar que els prejudicis es mantenen en un nivell inconscient, la qual cosa implica que la persona que els pateix no s'adona de la seva existència; és a dir, en la seva representació de la realitat els prejudicis no són advertits (Jung 1972).

1. Metodologia

D'acord amb les idees exposades en l'apartat anterior, sembla convenient tendir cap a metodologies de tipus qualitatiu més que quantitatiu. Malgrat que, amb una programació adequada, es poden considerar les metodologies qualitativa i quantitativa compatibles (Bericat 1998), les característiques de la nostra recerca ens van conduir a optar per entrevistes en profunditat amb una mostra escollida per proximitat i deixar, d'aquesta manera, una integració de mètodes quantitius i qualitius per a més endavant. En efecte, no volíem tant obtenir uns resultats vàlids a efectes estadístics com una expressió lliure de les persones entrevistades, és a dir, què opinen, què senten i quins elements i factors els mouen a actuar d'una manera determinada en contextos diferents.

L'opció metodològica per la via qualitativa, i concretament pel mètode de les entrevistes, s'ha d'entendre en el marc d'un context més ampli com és el de la reivindicació de la subjectivitat com a procediment vàlid per arribar a uns resultats científics. En aquest sentit, Ruiz Olabuénaga (2003) ha sistematitzat els debats complexos existents sobre l'eficàcia i el valor de les conclusions obtingudes per aquestes tècniques d'anàlisi. Vam optar per una mostra intencional de tipus teòric, i vam seguir les recomanacions de l'autor abans esmentat, com també les de Taylor i Bogdan (1986) per seleccionar les persones entrevistades. Com que preteníem estudiar la primera i la segona generacions, vam seleccionar deu persones per a cada generació sense vincles familiars. Hem de dir que els joves de la segona generació que hem entrevistat coincideixen a mantenir uns llaços bastant fermes amb la col·lectivitat gallega, cosa que ens fa pensar que el sentiment de comunitat es manté amb força.

Pel que fa a la primera generació, les persones entrevistades són membres de centres gallecs de Barcelona amb els quals tenim relació. Preteníem seguir, d'aquesta manera, el que assenyala Duverger (1996), és a dir, que és desitjable que l'investigador sigui més o menys conegut, de manera directa o indirecta, per l'individu interrogat, ja que això afavorirà un clima de confiança mútua. Totes les persones entrevistades d'aquesta generació es distribuïen en edats compreses entre els quaranta i els seixanta anys —bàsicament, ronden la cinquantena—, i tenien ja descendència, per la qual cosa estaven o havien estat en contacte amb el món educatiu i, més concretament, amb un sistema educatiu totalment o parcial en llengua catalana. En relació amb la segona generació, les entrevistes es van fer en el marc d'un taller d'investigació més ampli desenvolupat amb estudiants de la Universitat de Barcelona, tal com expliquem de manera detallada a Labraña (2000). Tots els integrants d'aquest segon grup es trobaven en la franja d'entre els vint i els trenta anys i eren estudiants universitaris.

Mitjançant l'entrevista en profunditat abordàvem un seguit de temes, coincident en part en totes dues generacions, en què plantejàvem una sèrie de descriptors que jutjàvem interessants a l'hora de comprendre els usos lingüístics de la comunitat gallega a Catalunya. Els temes anaven des de qüestions més vinculades a la biografia de la persona entrevistada fins a aspectes relatius a les pràctiques lingüístiques habituals en diversos contextos comunicatius —familiar, laboral, etc.—, incidint molt en especial en les llengües emprades —i apreses— a l'escola, de petits. A més, es preguntaven una sèrie de qüestions de caràcter més emotiu, com ara la identitat, els sentiments respecte de les llengües, etc., que permetien fer aflorar altres tipus de raonament. De tota manera, cal tenir en compte que les entrevistes a la primera generació van posar l'èmfasi en l'actitud vers el català, mentre que en la segona generació vam accentuar les preguntes relatives a la identitat.

Exposarem a continuació els resultats de la recerca tot resseguint les dades que considerem més significatives produïdes en el si de les entrevistes.

2. Resultats

2.1. La primera generació

Totes les persones entrevistades tenen el gallec com a llengua primera i habitual. El castellà apareix a la seva vida de diverses maneres, però sempre sense posar en perill l'estatus del gallec com a llengua principal. Prenen contacte amb el castellà en el lloc d'origen, per exemple, per mitjà de l'escola o de l'església. En fer-ho, accepten amb una certa normalitat que aquests usos elevats es donin en una llengua

diferent del gallec, tot i que no hi presten una atenció reflexiva excessiva. En canvi, els suposa un impacte considerable el contacte, en àmbits més quotidians, amb la llengua castellana. Es tracta del moment en què s'han de relacionar amb gent de les viles capçaleres de llurs comarques rurals, i s'adonen que molts vilatans no s'expressen habitualment en gallec, sinó en castellà. El contacte amb el castellà, en aquesta ocasió, implica reconèixer diferències d'usos (i d'estatus), ja que els informants es troben en inferioritat de condicions respecte als castellanoparlants, per la qual cosa, d'alguna manera, es troben frontalment amb el conflicte lingüístic del país. De fet, alguns dels entrevistats expliquen que se sentien rebutjats pels habitants de les viles a causa del poc domini del castellà, fet que denotava una procedència aldeana. Algunes de les expressions posen de manifest l'activació del procés de creació dels prejudicis respecte al gallec i la hipervaloració del castellà. Ara bé, malgrat ser conscients (del conflicte) no semblen prendre partit en la defensa de la llengua pròpia; en tots els casos, cal tenir-ho present, ens movem en l'època franquista.

(1) «Moita xente da vila falaba castelán porque se crían máis importantes.»

(2) «Se queríamos *ligar* algo na vila, tiñamos que falar castelán, que non o sabiamos; o noso castelán que nin era castelán nin era galego.»

La situació lingüística de totes les persones entrevistades variarà de manera manifesta en arribar a Catalunya. Tot deixant Galícia enrere, se succeeixen les preses de decisió veritables respecte als usos lingüístics. Només una de les persones entrevistades s'inclina per aprendre català, mentre que les altres afirmen que no arriben a fer aquest pas ja que no els calia ni per al treball ni per a les relacions quotidianes. S'ha de tenir en compte que el moment de l'emigració es dona, també, en ple franquisme, per la qual cosa el català no es trobava tampoc en una situació normalitzada. Sigui com sigui, en aquest context, la tria del castellà com a llengua vàlida per a tots els usos pels informants és majoritària.

Amb aquests plantejaments lingüístics, no ha d'estranyar que vuit de les deu persones entrevistades considerin que la llengua catalana constitueix una imposició que es produeix amb posterioritat a l'arribada a Catalunya.³ El sentiment d'imposició va anar augmentant paral·lelament a l'avenç de la normalització i va esclatar amb l'escolarització dels fills.

3 Més concretament, arran dels canvis polítics que va suposar la transició i que van afavorir actituds militants envers el català que no s'havien produït fins aleshores.

Vegem ara tres tipus d'objeccions compartides per les vuit persones entrevistades:

- La utilització exclusiva del català com a llengua d'ensenyament i vehicular als centres escolars.
- L'ús circumscribit del castellà a les assignatures de llengua i literatura castelleses.
- La por que l'alumnat —i, molt en particular, els fills— no adquireixin una competència òptima en llengua castellana.

Així, el sistema educatiu català tindrà una deficiència en l'aprenentatge del castellà, matèria fonamental. Un informant, per exemple, declara obertament:

- (3) «Tanto catalán prexudica moito, a rapaza [la filla] tennos que preguntar a nós moitas palabras en castelán porque ela non o sabe.»

En aquest sentit, preval una actitud bel·ligerant vers la llengua catalana, que arriba a l'estadi màxim quan alguna de les persones entrevistades manifesta un cert desànim perquè l'escola privada també té el català com a llengua habitual i vehicular i perquè matèries concretes es facin en català: indiquen, per exemple, la sorpresa per l'ensenyament de la religió en llengua catalana. Tanmateix, totes aquestes consideracions respecte al català en el sistema escolar s'han d'entendre en el marc d'un sentiment generalitzat entre els entrevistats en relació amb el pes de la llengua catalana en el conjunt de la societat del país, que jutgen *sobredimensionat*.

Tot plegat condueix a una hipervaloració de la llengua castellana, que consideren que presenta més punts positius que no pas la llengua catalana. En particular, es refereixen al nombre de parlants, clarament superior, i al suposat caràcter cosmopolita que té, mentre que afirmen que el català i el gallec són parles locals. Es repeteix sovint la idea que amb el castellà es pot anar a totes bandes, i que amb català o gallec no et pots fer entendre a les regions i nacions espanyoles on no els parlen. Fins i tot un dels informants més identificat amb el gallec afirma que el gallec no s'hauria d'emprar més enllà dels límits polítics de Galícia perquè el castellà és «o idioma» i el gallec ha de restar a «nivel da comunidade».

Malgrat això, es desprèn de les entrevistes un temor a la possibilitat que el pes del català no acabi suposant que els fills, majoritàriament castellanoparlants, no se sentin —o no siguin— discriminats al país.

2.2. La segona generació

A diferència de la primera generació, amb resultats força homogenis, tal com hem vist, la segona generació té un caràcter plural marcat. En aquest segon estudi vam voler recollir casos que no apareixien en el primer, és a dir, de

famílies on tots dos o almenys un dels progenitors és gallec i han educat els fills en català.⁴ A més de la recerca sobre llengua, hem volgut investigar sobre el sentiment d'identitat de les persones entrevistades i de la possible relació de la identitat amb la llengua o les llengües d'ús, en un sentit circular. Per tant, exposarem els usos lingüístics alhora que parlarem de l'adscripció identitària per la qual opten les persones entrevistades.

2.2.1. Bilingües en català i gallec

Dues de les deu persones entrevistades empen habitualment el català i el gallec, el segon dels quals en usos específics relacionats amb el contacte que tenen amb altres gal·lecs a Catalunya. El castellà és utilitzat molt subsidiàriament, en exclusiva quan els és impossible parlar en les altres dues llengües amb els interlocutors. Afirmen que parlen català i gallec perquè són catalans i gal·lecs —no se senten espanyols—, i els empen amb absoluta normalitat en la vida quotidiana, en tots els àmbits. Van rebre l'educació enterament en llengua catalana i a casa se'ls va parlar en totes dues llengües, en tots dos casos, un progenitor, una llengua.

- (4) «Síntome catalán por unha banda porque nacín aquí, vivo aquí, teño os meus amigos aquí, teño a miña vida aquí. Eu non atopo diferenza entre un rapaz que [...] ten pais cataláns e un que, malia ter pais galegos tamén viviu aquí toda a vida. Estou convencido de que a percepción da realidade na que vivimos, se non é a mesma, é moi parecida.»

2.2.2. Bilingües en castellà i català

Aquesta opció es dona només en una de les deu persones entrevistades. El català l'ha après a l'escola —els progenitors són, ambdós, gal·legoparlants i el van educar en castellà—, i l'utilitza amb normalitat en diverses situacions comunicatives. No sembla presentar una diferència marcada entre l'ús del castellà o del català, per bé que afirma estar en contra de la Llei de política lingüística.⁵ Explica que té aptituds comunicatives superiors en castellà que en català i, en aquest sentit, declara obertament que li és més còmode expressar-se en castellà, que considera llengua espontània. Aquesta persona ha iniciat estudis de llengua gallega però l'usa encara de manera molt restringida, pràcticament a les classes.

4 En la primera recerca ens interessava sobretot analitzar les actituds negatives envers el català. En la posterior hem volgut reflectir també els casos de gal·lecs que han triat el català com a llengua de comunicació familiar i les conseqüències que això comporta en els usos lingüístics dels seus fills.

5 Es refereix evidentment a la revisió de 1998.

(5) «Á hora de expresar os meus sentimentos tanto me ten facelo en castelán coma en catalán, pero sen dúbida síntome máis espontánea en castelán.»

(6) «Deixei de falar o catalán durante dous anos como protesta contra a Lei de Normalización Lingüística.»

2.2.3. Monolingües en castellà

És la situació més freqüent. Set de les deu persones entrevistades opten per xerrar només en castellà, en totes les situacions lingüístiques i per a tots els usos. Han estat educades a casa únicament en castellà, per bé que els progenitors parlaven en gallec entre ells. Òbviament, entenen el català, perquè l'han après amb menys o més eficàcia en el context escolar. És a dir, que parlen, entenen i escriuen el català, però opten per no emprar-lo. En la vida quotidiana, per exemple, la llengua catalana no apareix en cap context ni ús, només quan excepcionalment algú se'ls adreça en català —i sovint en el marc de situacions laborals en què d'alguna manera estan obligats a respondre en català si són interrogats en aquesta llengua. Una de les persones entrevistades manifesta que no parla mai en català perquè no té fluïdesa i, per tant, «es mejor callarse».

Malgrat el rebuig al català, cinc d'aquestes set persones entrevistades monolingües en castellà han iniciat estudis de gallec, llengua cap a la qual se senten força o molt atretes. Pel que fa al sentiment respecte al català, cal notar que tres de les set persones entrevistades no se senten arrelades a Catalunya i creuen que tenen molts més vincles amb Galícia, per bé que fins fa poc no han començat a estudiar la llengua gallega i, per tant, no sabien expressar-s'hi. Aquest grup de persones entrevistades es consideren identitàriament espanyoles en major o menor grau, i en certs casos reivindiquen identitat gallega.

(7) «En primer lugar soy español, porque es el idioma que hablo, el país donde nací, el país en que estoy.»

(8) «A pesar de que he nacido en Cataluña, me siento gallego porque todas mis raíces provienen de Galicia y me siento mucho más cercano a todas las tradiciones de allí que a las catalanas.»

3. Discussió i conclusions

Ateses les vicissituds de les llengües catalana i gallega, podria semblar lògica una comprensió de la situació del català per part dels gallecs nouvinguts. En canvi, trobem una actitud certament negativa vers el català. Els arguments d'aquesta actitud són bàsicament dos: que senten el català imposat i

que aquesta imposició posa en perill el futur del castellà a Catalunya. Però per què aquesta actitud, més enllà dels arguments expressats verbalment? Si bé els entrevistats mostren una vinculació afectiva força clara cap a la cultura gallega —de fet, en bona mesura, han optat perquè els fills seguissin tenint un vincle estable, generalment de tipus folklòric, amb Galícia—, el castellà actua com a identificador de la posició social, de l'estatus adquirit al llarg del temps. D'alguna manera, la llarga història de prejudicis socials cap a la llengua gallega (Labraña 1999a) ha arribat a Catalunya amb els emigrants, de tal manera que els gallecs que resideixen en aquest país segueixen pensant que prestigi i poder s'associen necessàriament al castellà. Els progenitors han cercat, al seu parer, el millor futur per als fills i per això els han educat en castellà, exactament igual que s'han comportat les comunitats lingüístiques castellano-parlants provinents de regions i nacions de l'Estat espanyol que tenen com a llengua pròpia el castellà (Bastardas 1996 i Boix i Vila 1998).

Els gallecs entrevistats han efectuat una translació directa de la situació sociolingüística de Galícia a Catalunya i valoren que un mal domini del castellà, provocat per un ús majoritari del català, restaria possibilitats d'avenç social a la descendència. D'aquí la insistència manifesta a criticar el model educatiu català basat en la immersió lingüística. Per altra banda, sembla evident que pensen que la identitat gallega es perdrà amb el pas de les generacions, que el vincle no es podrà aguantar molt més enllà; en canvi, el castellà esdevé la manera de mantenir el sentiment de pertinença a una comunitat forta que no s'ha de trencar. Això darrer ho evidenciava un entrevistat a la perfecció amb una frase contundent:

«Un país que non mantén a unidade da lingua, é un país que acaba no desastre.»⁶

Evidentment, part dels mecanismes que estem exposant actuen de manera inconscient, en bona mesura perquè aquestes tensions i aquests conflictes «personals», portats al pla conscient, serien molt difícils de suportar (Jung 1972). El sentiment d'inferioritat que sens dubte van sentir en algun moment de l'adolescència, va ser oblidat durant anys en ser compensat per la importància de parlar castellà i de sentir-se espanyols. I ara aquest sentiment amenaça amb ressorgir en aparèixer el català a les seves vides.

Ens sembla aclaridora la diferent actitud que mostren les persones entrevistades envers l'anglès a l'escola. El prestigi d'aquesta llengua és semblant al del castellà i és

6 És evident que Galícia és vista exclusivament per aquest informant com una regió.

per això que manifesten que aprendre l'anglès a l'escola «non lles quita nada» (a la mainada), però el català, sí. Així, l'anglès només suma valors positius als del castellà, mentre que el català descompensa el fràgil equilibri sociolingüístic de les persones entrevistades. Per a les persones entrevistades de primera generació, el català posseeix els mateixos atributs que el gallec, és a dir, és un idioma local, que s'ha de considerar a tots els efectes inferior al castellà.

Pel que fa a la segona generació, i deixant de banda l'únic cas bilingüe català-castellà, semblen produir-se dos tipus de situacions que es poden discutir comparant-les entre elles i amb la primera generació: per una banda, les persones entrevistades que han fet un pas endavant respecte a la primera generació i tenen el català com a llengua habitual, per bé que també utilitzen el gallec quan escau; i per l'altra, les persones entrevistades monolingües en castellà, que són el producte directe dels casos estudiats en la primera generació i reproduïxen el mateix conflicte lingüístic. En tots dos grups, les tries identitàries estan directament relacionades amb les opcions lingüístiques.

El grup que hem definit en aquesta segona generació català-gallec sembla perfectament adaptat a la realitat del país, amb la diferència que presenta el gallec com a originalitat. En aquest cas, s'ha produït l'aprovació social de la qual parlava Boix (1993) i no hi ha cap conflicte aparent. La causa d'això pot radicar en el fet que aquests individus han tingut l'oportunitat d'aprendre el català a casa i de veure's envoltats per un context catalanoparlant a l'escola i en l'entorn relacional, context que en darrera instància ha determinat una integració completa a la comunitat lingüística catalana.

El grup monolingüe en castellà va tenir com a única llengua primera el castellà i, malgrat que va gaudir d'un contacte amb el català a l'escola, no va arribar a fer-se'l seu. La relativament menor competència lingüística en català els ha conduït a sentir-se segurs només en castellà. Segons Boix (1993), l'adaptació de la parla és un reflex de l'afany dels individus per ser aprovats socialment; si l'única llengua que parlen aquests nois és l'espanyol, sembla que són ells mateixos els que s'obstinen a autoexcloure's i no ser «aprovats» socialment, almenys per la comunitat lingüística catalana, majoritària al país on viuen.⁷

Per a les persones entrevistades castellanoparlants, l'única manera «natural» que troben de tenir una pertinença és vincular-se a la comunitat lingüística, la castellana, que associen

amb Espanya, d'aquí la profunda reivindicació de l'espanyolitat. És clar que haver-se criat en un territori amb una llengua diferent de la castellana implica que la identitat espanyola no es pot construir de manera perfecta i acabada, almenys no sense contestació; és, en aquest sentit, que aquestes persones entrevistades reforcen les «necessitats identitàries» amb la identitat gallega, a la qual projecten una càrrega efectiva i emocional destacada.

Tanmateix, no és menys cert que l'aproximació cap al gallec que estan experimentant en la seva joventut i maduresa pot ser una via per prendre consciència del valor de les llengües minoritzades. Potser d'aquesta manera l'hostilitat cap al català es reduirà en un futur no gaire llunyà en aquesta o en les properes generacions.

La «via gallega» pel que fa a l'evolució dels usos lingüístics al llarg de les generacions encara es troba en construcció i només es pot interpretar de manera provisional. Molt probablement caldrà esperar uns anys més, potser fins a la propera generació, per veure si es produeix definitivament un tomb cap a les llengües minoritzades. Alhora, és necessari començar a estudiar què està passant en la «tercera generació» que puja en plena immersió lingüística, i en algun cas amb presència de la llengua gallega en l'educació secundària.⁸ Pensem que l'evolució recent dels usos lingüístics dels gallecs a Catalunya pot ser una experiència concreta en la cerca de solucions de convivència en una societat com la catalana, cada cop més complexa i amb major nombre de llengües cada dia.

4. Bibliografia

- BASTARDAS, A. (1985). *La bilingüització de la segona generació immigrant. Realitat i factors a Vilafranca del Penedès*. Barcelona: La Magrana.
- BASTARDAS, A. (1996). *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*. Barcelona: Proa.
- BERICAT, E. (1998). *La integración de los métodos cuantitativo y cualitativo en la investigación social. Significado y medida*. Barcelona: Ariel.
- BOIX, E. (1993). *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62.

7 Aquest escenari és molt diferent al gallec. Cal pensar que a Galícia, tal com posen de manifest recerques diverses, el jovent de les ciutats importants no associa la identitat gallega amb la llengua (Iglesias 2003), per la qual cosa no es reproduïxen els trets de la situació sociolingüística que aquí ens ocupa.

8 Tingueu en compte, a aquest efecte, els resultats, encara provisionals, del projecte pioner de la introducció de l'ensenyament de la llengua gallega a l'educació secundària a Catalunya, Proxecto Galauda, molt en especial quan qui rep aquest ensenyament és un «gallec de tercera generació» que ha tingut contacte amb el gallec de manera passiva i/o activa a casa (els progenitors i els avis). Hem assajat uns primers resultats de la qüestió a «O galego na secundaria de Cataluña. Cara a unha educación multilingüe», (Labraña *et al.* 2003).

- BOIX, E. i VILA, F.X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- DUVERGER, M. (1996). *Metodología de las ciencias sociales*. Barcelona: Ariel.
- ESTEVA, C. (1984). *Estado, etnicidad y biculturalismo*. Barcelona: Península.
- FREIXEIRO, X.R. (1997). *Lingua galega: normalidade e conflito*. Santiago de Compostel·la: Laiovento.
- IGLESIAS, A. (2003). *Falar galego: «no veo por qué». Aproximación cualitativa á situación sociolingüística de Galicia*. Vigo: Xerais.
- JUNG, C.G. (1972). *Energía psíquica y esencia del sueño*. Buenos Aires: Paidós.
- JUNYENT, M.C. (1989). *Les llengües del món: ecolingüística*. Barcelona: Empúries.
- JUNYENT, M.C. (2005). «El nou paisatge lingüístic català», *El Periódico*, 22 de maig de 2005.
- LABRAÑA, S. (1999a). «Galego e gheada. Prexuízos, normalización e vangarda», *Homenatge a Jesús Túsón*. Barcelona: Empúries, pàg. 182-198.
- LABRAÑA, S. (1999b). «Prexuízos lingüísticos e identificación social», *Cinguidos por unha arela común. Homenaxe ó profesor Xesús Alonso Montero*. Santiago de Compostel·la: Universitat de Santiago de Compostel·la. vol. I, pàg. 519-532.
- LABRAÑA, S. (2000). «Identidade e usos lingüísticos. Segunda xeración de inmigrantes galegos en Cataluña», *Professor Basilio Losada / Ensinar a pensar con liberdade e risco*. Barcelona: Universitat de Barcelona, pàg. 463-471.
- LABRAÑA, S., CASTROVIEJO, C., Fernández, A. i MINDÁN, J. (2003). «O galego na secundaria de Cataluña. Cara a unha educación multilingüe». A: GONZÁLEZ, H. i LAMA, M. X. (ed.), *Actas do VII Congreso Internacional de Estudos Galegos*. Sada: Edición do Castro / Asociación Internacional de Estudos Galegos / Filoloxía Galega (Universitat de Barcelona). [en DVD]
- PAYRATÓ, L. i VILA, F.X. (dir.) (2004). *Les llengües a Catalunya*. Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell.
- RUIZ OLABUÉNAGA, J.I. (2003). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universitat de Deusto.
- TAYLOR, S.J. i BOGDAN, R. (1986). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires: Paidós.
- TURELL, M.T. (1984). *Elements per a la recerca sociolingüística a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.